

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Стефан Георгиев Манев

член на научно жури за защита на дисертационен труд

на задочния докторант Цветанка Цолова Дилкова

На тема: Стратегии за учене при превод в обучението по английски език на химикотехнологични дисциплини – методически проекции за придобиване на образователната и научна степен „Доктор”

Научна специалност 1.3. Педагогика на обучението по

(Методика на обучението по химикотехнологични дисциплини)

Процедурни бележки

Процедурата за зачисляване на Цветанка Цолова Дилкова на задочна докторантура по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по (Методика на обучението по химикотехнологични дисциплини) е проведена на основание на Наредбата за докторантурите и решение на Съвета на департамента по хуманитарни науки с протокол № 6 от 27.02.2012 г.

Със заповед № Р-ОХ-191/17.04.2015 год. на Зам. Ректора на ХТМУ Цветанка Цолова Дилкова е отчислена с право на защита.

Цитираните наредби и заповеди, както и прегледът на документите по обявяване, провеждане на конкурса и разработването на темата показва, че са спазени законовите изисквания по време на разработването на докторантурата.

Област на изследване

Бързото развитие на науката и технологиите изисква промяна на методите на обучение. Бъдещите вишисти трябва да притежават качествени професионални компетенции, да бъдат конкурентно способни на международния трудов пазар, да са подготвени за обучение през целия живот. Изграждането на необходимите, знания, умения и компетентности са дефинирани в Европейската квалификационна рамка и свързаните с нея Национални квалификационни рамки. Един от важните елементи на съвременното висше образование, независимо от областта, в която е насочено, е кариерното развитие на бъдещите специалисти. За успешното кариерно развитие до голяма степен са необходими знания и умения свързани с комуникативните умения, в които важно място заема чуждоезиковото обучение. При това чуждоезиковото обучение на студентите трябва да бъде свързано с тяхната професионална област и да подпомага както бъдещата непосредствена професионална реализация, така и кариерното им развитие. В това отношение най-голямо значение има усвояването на английския език, като все по наложително става използването и на втори чужд език.

Казаното до тук показва, че областта на изследване, обект на предложения дисертационен труд е актуална и свързана с определени реални и важни за реализацията на бъдещите вишисти въпроси.

Анализ на дисертационния труд

Общи бележки

Дисертационният труд е написан на 200 компютърни страници, от които 167 стр. основен текст, 10 стр. литература и 20 стр. приложения. Илюстриран е с 31 таблици и 25 фигури. Някои от фигурите не са номерирани, а в три от таблиците номерирането се повтаря. Литературната справка обхваща около 135 източника, от които 28 са на български език. Приложенията са 4. В приложенията са представени пълните текстове на използваните за проучване мненията на студенти и преподаватели относно значението на превода в обучението на специализиран английски език и упражнения за превод на специализиран текст.

Увод

Дисертационният труд започва с Увод. В него накратко са представени разсъждения относно съвременното висше образование. Обърнато е внимание на значението на чуждоезиковото обучение за висшето образование и по специално за изграждането на знания и умения свързани с реализацията и развитието на бъдещите инженери. Акцентът в увода е поставен върху възможностите и значението на чуждоезиковото образование. Съдържанието на увода показва, че докторантката е запозната с проблемите и изискванията към съвременното висше образование и възможностите за обучението на специалисти, които да отговарят на тази изисквания.

В увода не са поставени в явен вид, а само загатнати предметът, целта и задачите на дисертационния труд. Това е направено кратко, ясно и точно в автореферата. Дисертацията би спечелила ако предметът, целта и задачите на дисертационния труд са поставени и в уводната част, както това е направено в автореферата.

Теоретичен анализ

В теоретичния анализ са разгледани въпроси свързани с комуникативната компетентност, инженерното образование, мястото на английския език в него, ролята на превода при усвояване на специализиран английски език, методически аспекти при усвояването на чужд език и принципи и методически подходи за развитие на комуникативните компетентности.

Авторката на дисертационния труд последователно разглежда и анализира компетентностите необходими за изграждане на инженерните специалисти, като се поставя акцент на комуникативните компетентности, важен елемент, от които е чуждоезиковото обучение. Направен е подробен анализ на развитието и подходите за изучаване на английския език в инженерните специалности, като се използва примера на ХТМУ. Очертани са както положителните, така и отрицателните елементи в това обучение. Специално внимание е обърнато на превода, изучаването на граматиката, четенето с разбиране и усвояването на нова лексика при развиване на комуникативните способности.

Значителният обем на разгледаната и анализирана информация е затруднила в известен смисъл докторантката. Това се проявява в липса на съответствие между

заглавията на съответните части и съдържанието. Например в частта 1.5. Развитието на комуникативна компетентност – принципи и методически подходи и заглавието 1.5.1. Учебни стратегии в чуждоезиковото обучение могат да се обединат под едно заглавие.

Главата завършва с Изводи от теоритичния анализ. В него са изведени три типа различни по характер изводи. По този начин се разграничават общи изводи свързани със съвременното обучение, изводи за влиянието на превода на специализирано научно съдържание върху комуникативните способности на студентите и изводи за резултатите от прилагане на стратегиите за учене при превод. Основното заключение, до което се достига е, че използването на специализирани текстове ще повиши качеството на подготовката на студентите от инженерните специалности и ще развие умения за бъдеща успешна кариера. Тази част определено е постижение за докторантката и показва, че е навлязла сериозно в изследваната от нея област.

Емпирично изследване на употребата на превод за работа със специализирани текстове и определяне на учебните стратегии за ефективно прилагане на този компонент в обучението.

Тази част на дисертационния труд е посветена на методиката и стратегиите за изследване на резултатите от прилагането на специализирани чуждоезикови текстове в обучението на студенти от инженерните специалности.

Частта започва с целта и задачите на дисертационната работа, които са представени като цел и задачи само на емпиричното изследване. Както беше отбелязано според рецензента, мястото на тази част е в началото на дисертационния труд. Разбира се, трябва да се отбележи, че и дисертантката има известно основание, тъй като теоретичният анализ дава основа за по-ясно дефиниране на целта и задачите, върху основата на резултатите от литературния анализ.

Основната част на главата започва с методиката на изследване. Разгледани са контент-анализа, анкетата, експертната оценка, тестовете, клъстерния анализ и груповата работа като методи за експерименталното проучване. Подбрана е подходяща процедура за оценяване и анализ на изследване нивото на владение на английски език, както и материали за провеждане на анкетите със студенти и преподаватели.

Въпросите в двете анкети са подходящи по съдържание, но не са структурирани добре. По принцип, в подобни материали дистракторите са един и същи брой или са групирани по брой на дистракторите. Не става ясно и прави лошо впечатление липсата на последователно номериране на дистракторите (напр: А), Б), Г), Д)). Лошо са структурирани дистрактори например от вида на въпроса: Преводът на допълнителен текст (извън учебника): дистрактор: Д) А+Б+В. Не става и ясно защо някои от въпросите от анкетите са различават в приложението и основния текст.

За разлика от въпросите от анкетата упражненията са структурирани много добре. Подробно е описан дизайна на упражненията, съобразен с целите на изследването. Подробно е обосновано и използването на един или друг компонент на упражненията. Въпреки, че не съм специалист в областта на езиковото обучение, считам че съдържанието е подбрано удачно и позволява провеждането на успешен експеримент. Съжалявам, че като студент по време на чуждоезиковото ми обучение не съм имал възможност да участвам в подобен експеримент.

В изследването са участвали 119 студенти бакалаври от 3 и 4 курс през учебните 2008/09 г и 2015/16 г от специалности на ХТМУ с различна подготовка по английски език. Подходящо е избран базовият параметър за оценяване и анализ на нивото на владеене на английския език.

Добро впечатление прави анкетирването в продължение на 5 години (2009 -2014г) на преподаватели от различни университети, мнението на които е анализирано и заедно с мнението на студентите е използвано за разработване на експерименталния дизайн. Анкетната карта разработена от дисертанта за експертните мнения на преподавателите съдържа 9 въпроса, които отразяват опита им от преподаването на компонента превод по английски език.

В тази глава е представена удачно изработена таблица, в която са описани технологията и дизайна на изследването, като логично и ясно е показана връзката между теоретичната част на дисертационния труд, методите на експерименталното проучване и материалите за обучение, които са използвани при работата със студентите. По този начин нагледно е показана логиката и последователността в настоящото изследване.

С изключение на някои технически неудачи, тази глава от дисертационния труд също е успех на дисертанта. Може да се заключи, че е разработена действена и удачно подбрана методика на изследване, която е свързана ясно с целта и поставените задачи в дисертационния труд.

Анализ на резултатите от емпиричното изследване

Анализът на резултатите започва с представяне на методите използвани при провеждането на емпиричното изследване. Използвани са различни съвременни статистически методи. В зависимост от характера на изходните данни са използвани едни или други подходящи техники. В тази част на главата са описани подробно процедурите използвани при обработката на данните. Може да се заключи, че кандидатката е усвоила различни методи и може да ги използва успешно при обработка на опитни данни.

Получените резултати са обработени и представени под формата на дендрограми, колонни диаграми, правоъгълни диаграми, бокс-плот диаграми и т.н. Използването на различни техники за обработка и онагледяване на резултатите е позволило на докторантката да достигне до изводи, които обхващат доста подробности от развитието на студентите, значението на различни елементи от предложения дизайн. По този начин докторантката е достигнала до подробности при изясняването на значенето на чуждоезиковото обучение и в частност използването на превода за развитието както на професионалните, така и на личностните качества на студентите от инженерни специалности на ХТМУ.

В края на тази глава са обобщени и анализирани резултатите от емпиричното изследване. Намерена е връзка между развитието на стратегиите за учене на студентите и комуникативните компетентности по английски език за специализирани цели. Изведени са зависимости между елементите на езикови умения и резултатите от обучението по дисциплините свързани с професионалните умения. Показано е значението на базовата чуждоезикова компетентност и ориентацията към развитието на умения за самостоятелно учене. Интересен факт е, че не е открита значима зависимост

между комуникативните компетентности и резултатите от обучението по химико-технологичните дисциплини, регистрирани при външен контрол.

Може да се отбележи, че в главата е проведена сериозна обработка на получените резултати. Получените зависимости и тенденции са анализирани прецизно и заключенията, до които се достига не будят съмнение.

Изводи

В главата Изводи са сумирани и прецизирани резултатите от проведените в дисертационния труд изследвания. Изводите са насочени в областта на индивидуалните стратегии за учене на студентите и промяната им в резултат на изменение на методиката на преподаване в курса по английски език. Те показват:

- Необходимостта от баланс между преподаване на език и стратегии за усвояването му.
- Възможностите за ефективно проектиране съдържанието и характера на задачите използвани за преработка на информацията.
- Липсата на готовност за съвместна работа върху задачите за превод от страна на студентите, което ограничава възможността за обогатяване на методите на учене.
- Значението на съдържанието на образователния инструментариум към подпомагане на стратегиите за учене.
- Начина за организиране на задачите, който да улеснява, разбирането, запаметяването, преноса и групирането на лексикалните единици и умението за превод на специализиран научен текст.
- Как въведените упражнения развиват у студентите желание за следващо развитие и умения за учене през целия живот.
- Липсата на директна зависимост между резултатите от обучението по английски език за специализирани цели и химико-технологичните предмети.

Направените изводи са действителен резултат на получените данни и могат да подпомогнат провеждането на качествено и ефективно чуждоезиково обучение, което да развива, специфични езикови умения и да подпомага развитието на умения за учене, професионални умения, личностни качества и разбира се умения за учене през целия живот.

Заключение

В заключението, написано на една страница, са показани възможностите за подобряване методиката на обучение в областта на комуникативните учения и уменията за учене. Показани са възможностите за използване на резултатите от дисертационния труд за оптимизиране на елементи от академичното обучение.

Научни приноси

Приносите в представеният дисертационен труд могат да се характеризират като научно приложни. Според мен те са отразени правилно и ясно в края на дисертацията, след литературните данни. Те се изразяват в:

1. Показване на възможностите в инженерните специалности изучавани в ХТМУ за съвместно усвояване на професионални компетентности и комуникативни

компетентности по английски език за специализирани цели на основата на развитие на стратегии за учене

2. Извеждане на методически подход за развитие на умения за учене, който е приложим както при превод от чужд език, така и за обучение по други специализирани предмети.

3. Разработване, апробиране и внедряване на подход за изследване на стратегиите за учене при превод на специализирано научно съдържание.

4. Разработване на дизайн за обучение по английски език за специални цели и интегрирано обучение в специализираните курсове.

5. Разработване, апробиране и внедряване на обучителни материали за студенти и преподаватели, осигуряващи авторски дизайн на интегрирано обучение по специализиран английски език и химико-технологични дисциплини.

Автореферат

В автореферата са отразени всички основни части от дисертационния труд. Струва ми се, че авторката на дисертацията е осмислила допълнително някои елементи от съдържанието и възможностите за представяне на проведените изследвания. В този смисъл считам, че автореферата е направен професионално и много ясно, нагледно и точно отразява същността на проведените изследвания.

Анализ на приложенията

Въпреки, че са неотменима част от дисертационния труд, ще бъде направен и кратък анализ на приложенията. С отделяне на приложенията в края на дисертацията докторантката дава възможност за по-лесно възприемане на основния текст.

Приложенията са свързани с педагогическия експеримент. Те дават представа за материалите, които са използвани при експеримента. Голяма част от въпросите в анкетите и в тестовете са подбрани удачно и са свързани директно с успешно провеждане на експеримента.

Използваните материали в приложенията до голяма степен позволяват да се проведат качествени изследвания, но определено могат да се поставят изисквания за по подходящото им структуриране.

Научни публикации

Дисертантката е представила 5 публикации излезли от печат. Три от тях са в специализирани български списания, 1 от научна конференция и една в Сборник от научни трудове. Две от публикациите са на английски език. Докторантката е единствен автор на три от публикациите. В четири от публикациите докторантката е първи автор. Характерът на публикациите показва, че до голяма степен те са резултат на собствени изследвания, разбира се с участието на ръководителя на дисертантката.

Броят на научните публикации и съдържанието им отговаря напълно на изискванията на правилника на ХТМУ за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”.

Общо впечатление от представената работа , забележки и препоръки

Нямам принципни забележки към цялостния характер на представения дисертационен труд. Езикът е достатъчно точен и на високо професионално ниво. Правописните и стилни грешки са незначителни. Съдържанието на дисертацията не е обмислено достатъчно прецизно. Струва ми се, че работата би спечелила ако целта, задачите и приносите бяха поставени на място както в автореферата, както и прецизиране на някои от заглавията на отделните глави и части.

Заклучение

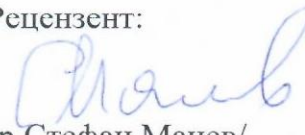
Общото заключение, което може да се направи е, че е работено в съвременна и актуална научна област, свързана с обучението на бъдещи инженери. Получени са значителни по обем и качество опитни резултати, които са обработени със съвременни статистически методи. Получените резултати не будят съмнение и имат директна практическа насоченост. Като цяло докторантката се е оформила като изграден специалист в областта на използване на чуждоезиковото обучение в инженерни специалности за развиване на умения и компетентности необходими за успешно реализиране на бъдещите вишисти.

Въз основа на казаното до тук, считам, че Цветанка Цолова Дилкова се е справила успешно с поставената и задача. Представеният труд отговаря напълно на всички законови изисквания и изискванията на правилниците за присъждане на докторска степен по отношение на образователната и научно-изследователската част.

След успешна защита ще гласувам убедено за присъждането на образователната и научна степен „Доктор” в научно направление „Педагогика на обучението по (Методика на обучението по химикотехнологични дисциплини)” на Цветанка Цолова Дилкова.

Дата: 01. 04. 2017 г.
София.

Рецензент:

/доц. д-р Стефан Манев/